

Nr 4.

Ankom till riksdagens kansli den 17 mars 1942 kl. 3 e. m.

Andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 4, i anledning av väckt motion angående utredning av möjligheten att bereda kommunala organ och enskilda kostnadsfri befordran av vissa postförsändelser i ransonerings- och familjebidrags- m. fl. ärenden.

I en inom andra kammaren väckt, till dess tredje tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 35, har herr *Ljungberg m. fl.* hemställt, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning angående möjligheten att bereda kommunala organ och enskilda kostnadsfri befordran av vissa postförsändelser i ransonerings- och familjebidrags- m. fl. ärenden samt om vidtagande snarast av de åtgärder, vartill utredningsresultatet kan giva anledning.

I fråga om motiveringen får utskottet hänvisa till den inom riksdagens första kammare väckta, med här ifrågakvarande motion likalydande motionen I: 15.

Över motionen har utskottet i vederbörlig ordning inhämtat utlåtanden från statens livsmedelskommission, statens arbetsmarknadskommission och statens bränslekommission, generalpoststyrelsen samt statskontoret (se bil. A—E).

Utskottet har jämväl ägt tillgång till uttalanden i ämnet från svenska stadsförbundet, svenska landskommunernas förbund, kooperativa förbundet, Sveriges köpmannaförbund och Sveriges grossistförbund (efter samråd med Sveriges speceri- och livsmedelshandlareförening och Sveriges beklädnads- och manufakturhandlareförening), vilka samtliga helt eller delvis tillstyrkt en utredning i motionens syfte.

För egen del får utskottet anföra följande:

Utskottet vill här till en början erinra om att tredje tillfälliga utskottet vid 1941 års riksdag vid handläggning av motioner om utredning rörande tjänstebrevsrätt för kristids- och familjebidragsnämnderna ävensom om tjänstebrevsrätt för kristidsnämndernas ordförande (nr 101 och 228) anfört, att de av krisförvaltningen föranledda bördor, varom i dessa motioner vore fråga, i många fall vore betydande, i vissa fall till och med synnerligen kännbara. Att alla till buds stående utvägar till deras lindrande sökas och prövas fann utskottet därför helt naturligt. Med avstyrkande på närmare angivna grunder av motionerna i vad avsåge tjänstebrevsrätt framhöll emellertid utskottet — under erkännande av det behjärtansvärda syftet med motionerna — att det funne det i och för sig vara en mera lämplig utväg att nå önskad lättnad genom statligt ingripande

i annan form. I anledning av proposition (nr 195) anvisade nästföregående års riksdag statsbidrag till bestridande av vissa kostnader, som föranletts av att kommunerna genom sina kristidsorgan anförtrotts statliga uppdrag. Erfarenheterna från den tid, som därefter gått till ända, synas emellertid giva vid handen, att långt ifrån alla kommuner härigenom vunnit lättnad i sina kostnader i sådan omfattning, som vore önskvärd och behöfelig. Utskottet finner för den skull vad som i ovan åberopade utskottsutlåtande anförts till stöd för billigheten uti ett ökat ekonomiskt stöd åt av krisförvaltningsuppgifter berörda kommuner alltjämt äga full giltighet. De ofta återkommande utvidgningsarna av ransoneringsåtgärder ha snarare givit ytterligare stöd åt kravet på effektiv hjälp. I och för sig synes det därför ingalunda vara oberättigat att, då kommun ålagts fullgörande av vissa uppdrag av statlig art, såsom utbetalning av familjebidrag till inkallades familjer, korrespondens i samband med inventeringar av skilda slag o. s. v., bereda kommunen kompensation härför. Med hänsyn till svårigheterna att klart avgränsa kostnaderna för kristidsorganens statliga funktioner från övriga dem åvilande arbetsuppgifter lär en fullständig kompensation ej kunna komma ifråga. Då emellertid av de olika utgiftsposterna avgifterna för porto i ärenden rörande den statliga kristidshushållningen framträda såsom en av de mera betungande, finner utskottet det billigt och väl befogat att ersättning i någon form lämnas kommunen härför.

Vad här sagts om kommunala kristidsorgan kan i viss omfattning tillämpas jämväl i fråga om de enskilda näringsidkare, som av statsmakterna ålagts vissa uppgifter som mellanhand mellan allmänheten och det allmänna. Bland sådana uppgifter vill utskottet särskilt erinra om inleverering av omsättningsskatt, insändande av ransoneringskuponger, periodiska inventeringar av varulager o. s. v. Dessa arbetsuppgifter vålla en avsevärt vidgad korrespondens samt ofta ökning av personalen, båda i regel medförande stegrade omkostnader, som ej alltid kunna slås ut på och tagas igen på viss vara. Vad som ovan anförts till stöd för ersättning åt kristidsnämnder för portokostnader torde sålunda även kunna åberopas i fråga om enskilda näringsidkares kostnader för porto i ärenden rörande statlig kristidshushållning och omsättningsskatt.

Motionärerna hava i nu förevarande hänseende antytt vissa utvägar till frågans lösning. Samtidigt har emellertid i motionen framhållits, att i stället för de där lämnade exemplen måhända andra lösningar av det här föreliggande spörsmålet än de däri lämnade exemplen kunde äga företräde. I de över motionen avgivna yttrandena ha ock vissa uppslag i ämnet framkommit. De statliga kristidskommissionerna och representativa sammanslutningar inom näringslivet ha sålunda i det stora hela anslutit sig till syftet med motionen. Jämväl generalpoststyrelsen, som eljest ställt sig mera avvisande till frågan, har ej velat motsätta sig en positiv lösning i vad avser omsättningsskatten. Utskottet anser för egen del syftet med här ifrågavarande motion vara värt ett sådant beaktande, att utskottet vill förorda en utredning av frågan, vilken, för att kunna

bliva till verkligt gagn, bör bedrivas med den skyndsamhet, som förhållandena kunna medgiva.

Utskottet får därför — under åberopande av ovan anförda skäl — hemställa,

att andra kammaren måtte för sin del besluta, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller om skyndsamt utredning angående möjligheten att bereda kommunala organ och enskilda kostnadsfri befordran av vissa postförsändelser i ransonerings- och familjebidrags- m. fl. ärenden samt om vidtagande snarast av de åtgärder, vartill utredningsresultatet kan giva anledning.

Stockholm den 5 mars 1942.

På utskottets vägnar:

FRIDOLF THAPPER.

Närvarande: herrar *Ljungberg, Thapper, Andersson* i Eskilstuna, *Hedqvist, Boman,* Skoglund* i Umeå, *Andersson* i Gisselås, *Blombäck,* Persson* i Växjö,* fru *Svedberg.**

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herr *Andersson* i Eskilstuna.

Bil. A.

Till Riksdagens andra kammares tredje tillfälliga utskott.

Genom kungl. kommunikationsdepartementets remiss den 30 januari 1942 har livsmedelskommissionen anmodats avgiva utlåtande över en inom riksdagens andra kammare väckt motion, nr 35, angående befrielse för kommunala organ och enskilda från gäldandet av postavgifter för vissa försändelser i ransonerings- m. fl. ärenden.

I anledning härav får livsmedelskommissionen såsom utlåtande över ifrågasvarande motion anföra följande.

Det i motionen föreslagna förfaringssättet innebär, att varje kristidsnämnd ålägges hålla postbok, i vilken den avgående posten förtecknas. Försändelserna skola frimärkas i vanlig ordning. Portobeloppet skall emellerid icke betalas av kristidsnämnden, utan sedan den av postverket utfärdade räkningen attesterats av kristidsnämnden, erhåller postverket i särskild ordning av statsmedel gottgörelse för portokostnaden. Vidare skall handelsidkare för att komma i åtnjutande av portofrihet för försändelse, innehållande mottagna ransoneringskuponger, inlämna den till kristidsnämnden, som i sin tur, sedan försändelsen införts i postboken, skall översända den till vederbörande partihandlare. (Parti-

handlaren redovisar kupongmaterialet till kristidsstyrelsen och icke, såsom i motionen angivits, till kristidsnämnden.)

Det framstår för kommissionen såsom uppenbart, att den föreslagna anordningen skulle medföra stort besvär för kristidsnämnderna med deras numera mycket omfattande korrespondens, särskilt om det, såsom enligt motionen synes vara avsett, skulle åligga nämnden att i postboken införa namn och adress å varje försändelses adressat. Skulle förslaget därjämte innebära, att rätten att avlämna försändelser begränsas till tider, under vilka postanstalterna hållas öppna för allmänheten, tillkomma ytterligare olägenheter. Man behöver blott tänka på förhållandena hos en stor del av kristidsnämnderna å landsbygden, där postanstalten kanske hålles öppen blott ett fåtal timmar om dagen och ofta är belägen på stort avstånd från ordförandens bostad. Å dylika platser torde det vara regel, att brevårsändelser avlämnas för postbefordran genom att de nedläggas i brevlåda eller hämtas av postbud. Anordningen skulle därjämte, oavsett det ökade besväret med försändelsernas avlämnande å postanstalt, lätt kunna medföra, att avsändandet därav fördröjes.

Vad angår den föreslagna anordningen för översändande av detaljhandlarnas kupongmaterial till partihandlare torde den, bortsett från det ökade arbete, som skulle tillföras kristidsnämnderna, medföra ett ökat besvär för detaljhandlarna, som icke står i proportion till värdet av portofriheten. För en detaljhandlare kan nämligen kostnaden för försändelsens översändande med bud eller på annat sätt till kristidsnämnden ofta vara lika stor eller större än portokostnaden; särskilt gäller detta landsbygdens kristidsförbund, där avståndet mellan en handlare och kristidsnämndens expedition ej sällan överstiger en mil. Anordningen kan därjämte lätt medföra, att kupongmaterialets översändande till partihandlaren fördröjes.

Av anförda skäl anser sig kommissionen icke kunna tillstyrka det föreliggande förslaget. Skulle emellertid beträffande kristidsnämndernas portofrihet förslaget kunna modifieras sålunda, att blott antalet försändelser och summan av portokostnaderna behöva införas i postbok eller reversal, samt det dessutom tillåtes att i brevlåda nedlägga, respektive till postbud avlämna, brev med vidfogad reversal, torde förslaget måhända kunna förordas för kristidsnämndernas del.

Livsmedelskommissionen vill i detta sammanhang omnämna, att — såsom i motionen antydes — kommissionen tidigare sökt utverka tjänstebrevsrätt för kristidsnämnderna. De skäl kommissionen därvid anført föreligga alltjämt, och sedan från olika håll upplysningar framkommit om en tendens hos vissa kristidsnämnder att med hänsyn till portokostnaderna icke begagna sig av postförsändelser i den utsträckning, som ur kommissionens synpunkt måste anses önskvärd för ett behörigt uppehållande av deras verksamhet, har behovet av tjänstebrevsrätt ytterligare aktualiserats. Visserligen må erinras, att portoutgifterna ingå bland de kostnader, för vilka numera i vissa fall och till viss del ersättning kan utgå av statsmedel, men kommissionen vill ändock med hänsyn till det anförda begagna tillfället understryka sin i tidigare framställningar framförda uppfattning om att kristidsnämnderna borde tillerkännas förmånen av tjänstebrevsrätt; en förmån som enligt kommissionens förmenande av olika skäl är den lämpligaste formen för portofrihet för kristidsnämnderna. Skulle likväl av principiella skäl tjänstebrevsrätt anses icke böra medgivas, anser kommissionen följande anordning för att gottgöra kristidsnämnderna deras portoutgifter vara den som i första hand bör genomföras.

Med stöd av 3 § kungl. kungörelsen den 12 december 1941 angående statsbidrag till kristidsnämndernas verksamhet har livsmedelskommissionen föreskrivit, att kristidsnämnder, som ämna söka statsbidrag, skola föra kassabok över nämndens utgifter och inkomster enligt av kommissionen fastställt formulär. I denna kassabok har en särskild kolumn reserverats för portoutgifter. Räkenskaperna granskas, förutom av vederbörande kommunala revisorer, av kristidsstyrelsen, varefter statsbidrag, sedan jämväl kommissionen granskat ansökningshandlingarna, beviljas av Kungl. Maj:t. Anses därför kristidsnämnderna böra erhålla full gottgörelse för portoutgifter, torde sådan kunna utbetalas till dem med ledning av den av kommissionen fastställda kassaboken. Enligt detta förslag skulle jämväl de kristidsnämnder, som icke äro berättigade till statsbidrag enligt berörda kungörelse, åläggas föra nyssnämnda kassabok.

Vad slutligen angår detaljhandlarnas portofrihet vill kommissionen omnämna, att kommissionen i ett den 30 maj 1941 avgivit yttrande, varav en avskrift bifogas, över en av Sveriges speceri- och livsmedelshandlareförening samt Sveriges kolonialvaruengrossisters riksförbund gjord framställning i ämnet tillstyrkt meddelande av föreskrifter av innehåll, att försändelser, som innehålla ransonerings- eller rabattkuponger, skola av postverket befordras utan avgift. Kommissionen, som ej funnit anledning frångå vad kommissionen i nämnda yttrande anfört, vill betona, att med den utveckling ransoneringsväsendet numera erhållit, skälen för en dylik anordning måste anses ha vuxit i styrka. Ur kontrollsynpunkt synes det dock böra föreskrivas, att för försändelser, som innehålla kupongmaterial, må användas endast kuvert eller annat omslag enligt av vederbörande myndighet fastställt formulär.

I handläggningen av detta ärende ha deltagit, förutom undertecknad ordförande, kommissionens vice ordförande samt ledamöterna fru Olivia Nordgren och direktören Hovgard.

Stockholm den 25 februari 1942.

Statens livsmedelskommission.

BO HAMMARSKJÖLD.

ROBERT MAGNUSSON.

Bil. B.

Till Riksdagens andra kammares tredje tillfälliga utskott.

I nådig skrivelse den 30 januari 1942 har Kungl. Maj:t anbefallt statens arbetsmarknadskommission att såvitt möjligt före den 25 februari 1942 avgiva yttrande över en inom riksdagens andra kammare väckt motion angående utredning av möjligheten att bereda kommunala organ och enskilda kostnadsfri befordran av vissa postförsändelser i ransonerings- och familjebidrag- m. fl. ärenden. Med anledning härav får kommissionen anföra följande.

De i motionen påpekade förhållandena förtjäna enligt kommissionens förmenande allt beaktande. Med hänsyn till att kommissionen icke har att taga direkt befattning med berörda ärenden i vidare mån, än de hänföra sig till familjebidragsnämndernas verksamhet, vill kommissionen inskränka sitt yttrande till att avse nu sagda nämnder.

Såsom i motionen angives, ha reglerings- och ransonerings- m. fl. åtgärder, förutom att de åsamkat kommunerna stora utgifter, även lagt betydande arbetsuppgifter på de kommunala organen, särskilt dem, som handhava av kristiden föranledda uppgifter, såsom fallet är med familjebidragsnämnderna. Härtill kommer, att det icke är uteslutet, att familjebidragsnämnderna vid genomförandet av vissa inom 1941 års krigsfamiljebidragskommitté uppgjorda förslag komma att få ökat arbete. Det är därför synnerligen önskvärt att, i den mån så låter sig göra, lätta den arbetsbörda, som nu åvilar sagda kommunala organ. Kommissionen kan icke finna, att det i motionen framställda förslaget om postbok, i vilken den avgående posten förtecknas, skulle vara ägnat att medföra en önskvärd minskning i nämndernas arbetsbörda, även om det ur andra synpunkter skulle medföra vissa fördelar. Under framhållande härav vill kommissionen tillstyrka motionärernas förslag om skyndsamt utredning angående möjligheten att bereda kommunala organ och enskilda kostnadsfri befordran av vissa postförsändelser i ransonerings- och familjebidrags- m. fl. ärenden.

I detta ärendes slutliga avgörande hava deltagit, förutom kommissionens ordförande, ledamöterna Lundquist, Andersson, Carell, Malmström, Vahlberg och Västberg samt ersättaren Larsson.

Stockholm den 19 februari 1942.

Statens arbetsmarknadskommission.

A. THOMSON.

BIRGER ARVAS.

Sven Mellquist.

Bil. C.

Till Riksdagens andra kammarens tredje tillfälliga utskott.

Genom beslut den 30 januari 1942 har Kungl. Maj:t, efter därom av utskottet gjord anhållan, anbefallt statens bränslekommission att avgiva yttrande över en inom andra kammaren väckt motion, nr 35, angående utredning av möjligheten att bereda kommunala organ och enskilda kostnadsfri befordran av vissa postförsändelser i ransonerings- och familjebidrags- m. fl. ärenden. Till åttlydnad härav får kommissionen anföra följande.

Kommissionen får till en början erinra därom, att kommissionen i ett den 4 mars 1941 avgivet yttrande över två under 1941 års riksdag i andra kammaren väckta motioner om tjänstebrevrätt för bl. a. kristidsnämnderna och ordförandena i dessa nämnder uttalat, att kommissionen med hänsyn till den inträdda skärpningen i det allmänna försörjningsläget och därav följande ökning av krisorganens arbetsuppgifter för sin del icke hade något att erinra mot att sådan utredning verkställdes rörande tjänstebrevrätt för kristidsnämnderna, varom i motionerna hemställts.

Vid anmälan till 1941 års riksdag av proposition nr 195 angående statsbidrag till kristidsnämndernas verksamhet framhöll föredragande departementschefen, att det vid beräkning av statsbidragets storlek icke syntes lämpligt att skilja mellan olika slag av kostnader för nämndernas administrativa verksamhet, varför i dessa kostnader borde inräknas även portoutgifter och dylikt. Med hänsyn till detta uttalande, vilket icke föranlett någon erinran från riksdagens sida, torde statsmakterna få anses hava tagit ställning till frågan om den form, i vilken ersättning bör utgå för portoutgifter i samband med statliga åtgärder, såvitt gäller kristidsnämnderna. För de kommunala krisorganens del synes därför en utredning i förevarande hänseende för närvarande knappast kunna anses vara i särskilt hög grad påkallad.

I fråga om portoutgifter, som enskilda personer och företag hava att vidkännas i sådana ärenden, varom här är fråga, torde, såvitt angår förhållandena å bränsleförsörjningens områden, dessa utgifter hava stegrats under det sistförflutna året med hänsyn till den alltmer ökade omfattningen av vidtagna reglerings- och ransoneringsåtgärder. Dessa portoutgifter kunna dock enligt kommissionens uppfattning näppeligen anses vara av sådan storleksordning, att de för den enskilde eller vederbörande företag äro att betrakta såsom nämnvärt betungande.

Ehuruväl kommissionen hyser tvivel beträffande möjligheterna till en praktiskt sett tillfredsställande lösning av föreliggande spörsmål, vill kommissionen med hänsyn till det behjärtansvärda syftet med motionen likväl icke motsätta sig bifall till den begärda utredningen.

Vid detta ärendes handläggning hava deltagit, förutom undertecknad, ledamöterna Lindberg, Ljungdahl och Carlsson. Föredragande har byråchefen Whitefield varit.

Stockholm den 28 februari 1942.

Statens bränslekommission.

ERIK LUNDH.

Harald Whitefield.

Till Riksdagens andra kammarens tredje tillfälliga utskott.

Genom ämbetsskrivelse den 30 januari 1942 har Kungl. Maj:t anbefallt generalpoststyrelsen att till Eder avge yttrande över en inom andra kammaren vid innevarande års riksdag väckt motion, nr 35, angående utredning av möjligheten att bereda kommunala organ och enskilda kostnadsfri befordran av vissa postförsändelser i ransonerings- och familjebidrags- m. fl. ärenden.

I anledning härav får generalpoststyrelsen anföra följande.

Enligt lagen den 15 juni 1939 (nr 254) om skyldighet för kommun att fullgöra vissa av krig m. m. föranledda arbetsuppgifter åligger det kommun att till bestridande av kostnaderna för kristidsnämnds verksamhet ställa erforderliga medel till förfogande. Kommunerna skola således i princip svara för den lokala krisförvaltningens kostnader. Med hänsyn till att utgifterna för kristidsnämndernas verksamhet drabba de olika kommunerna synnerligen ojämnt, föreslog Kungl. Maj:t i proposition nr 195 till 1941 års riksdag statsbidrag för bestridande av ifrågavarande kostnader. I fråga om bidragets utgående anförde fördragande statsrådet, att varje kommun eller kristidsförbund borde intill ett visst belopp för skattekrona ensam svara för kostnaderna för vederbörande kistidsnämnd och att sålunda statsbidrag borde utgå endast om utgifterna överskrede detta belopp. Vidare skulle bidrag utgå endast för utgifter, som föranleddes av att nämnderna fullgjorde dem av statlig myndighet ålagda arbetsuppgifter eller eljest förorsakades av de statliga regleringarna. I propositionen föreslogs slutligen att bidraget skulle utgå med 60 % av kostnaderna, i den mån dessa överstege 25 öre för skattekrona. Bland kostnaderna skulle även inräknas utgifter för porto och dylikt. Riksdagen biföll i skrivelse nr 394 propositionen med allenast den ändringen, att bidrag skulle utgå med 40 % av kostnaden mellan 15,1 och 25,0 öres utdebitering för skattekrona och med 50 % av kostnader, överstigande 25 öres utdebitering per skattekrona.

Statsmakterna måste sålunda anses ha i princip fastslagit, att kristidsnämndernas postavgifter äro att jämställa med nämndernas övriga utgifter; bidrag av statsmedel till postavgifterna skall liksom bidrag till dessa nämnders utgifter i allmänhet utgå endast i den mån de sammanlagda utgifterna i förhållande till antalet skattekronor inom nämndens område överstiga visst belopp, och bidraget utgår med allenast vissa procent av utgifterna. Vidare skola bland utgifterna icke medräknas kostnader för en åtgärd, som vederbörande kommun vidtager på grund av kommunens beslut utan sammanhang med det statliga kristidsarbetet. Bland annat av dessa förhållanden har tjänstebrevsrätt icke ansetts kunna tillerkännas kommunernas kristidsorgan.

I nu förevarande motion ifrågasättes full gottgörelse av statsmedel dels åt de kommunala myndigheterna för de postporton, som reglerings- och ransoneringsåtgärderna samt bestyret med familjebidragsärendena förorsaka, dels ock åt de enskilda näringsidkarna för porto för försändelser, som de avsända i ransoneringsärenden.

Vad nu först de kommunala kristidsorganen beträffar må till en början framhållas att även den av motionärerna föreslagna vägen att utan tillerkännande av tjänstebrevsrätt medge kommunerna full ersättning för nu ifrågavarande postavgifter måste innebära ett avsteg från den princip, som förra årets riksdag på sätt ovan anförts fastslagit beträffande ersättningen för de kommunala kristidsinstitutionernas utgifter.

Till stöd för en sådan ändrad uppfattning anföra motionärerna blott att staten, då den påkallar kommunernas medverkan i här omhandlade hänseenden, skulle kostnadsfritt ställa sina egna resurser till kommunernas förfogande.

Kommunerna ha även i andra hänseenden ålagts rent statliga uppgifter. Någon rätt till ersättning från staten för de kostnader, som dessa uppdrag föranleda, torde icke finnas, utan dessa utgifter få täckas på samma sätt som kommunernas utgifter i allmänhet, d. v. s. genom beskattning enligt kommunallagarna. Beträffande kostnaderna för de kommunala kristidsinstitutionernas verksamhet har emellertid, såsom inledningsvis anförts, kommunernas skyldigheter uttryckligen fastslagits. Just beträffande denna verksamhet finnes därför ännu mindre fog för den av motionärerna i detta hänseende hävdade uppfattningen.

Även i den praktiska tillämpningen skulle godkännandet av en sådan princip medföra mycket betänkliga konsekvenser, i all synnerhet om, såsom i det nu aktuella fallet föreslås, densamma skulle avse även enskilda. Om postverket skulle få anlitas gratis, så snart fråga vore om uppgifter, vilka staten ålagt kommuner eller enskilda, skulle detta medföra betydande svårigheter redan för kontroll över att medgivandet icke missbrukades, en kontroll, som dock aldrig skulle kunna göras fullt effektiv. Sådan kontroll och den särskilda behandling av försändelserna, som bleve nödig, skulle vidare avsevärt förtynga postarbetet och motverka strävandena att ordna detta på ett rationellt och kostnadsbesparande sätt.

Man måste även räkna med att såväl kommunala myndigheter som enskilda ha en i och för sig helt naturlig benägenhet att söka utnyttja postverket i väsentligt större omfattning, om detta kan ske utan kostnad, än om de hade att i vanlig ordning erlägga betalning för de prestationer, som utföras för deras räkning.

Det föreligger givetvis icke heller någon anledning att anlägga andra synpunkter ifråga om ersättning för utfört arbete, när fråga är om postverkets prestationer, än då fråga är om dylika från statens övriga affärsdrivande verk: statens järnvägar, telegrafverket, domänverket och statens vattenfallsverk.

Generalpoststyrelsen kan för sin del icke finna några bärande skäl för förslaget att ersätta de kommunala kristidsorganens postavgifter i annan ordning än övriga utgifter för dessa organ. Därest staten anses böra i större omfattning än för närvarande bidra till kommunernas kostnader för de särskilda kristidsorganen, anser generalpoststyrelsen det vara riktigare att vidtaga en genomgående förbättring av ersättningsgrunderna än att helt ersätta en utgiftspost på ett sätt som kan föranleda icke nödvändiga kostnadsökningar för det allmänna. Om man vill undvika de risker i detta hänseende, som onekligen förefinnas, torde kommunerna i varje fall böra själva vidkännas en del av kostnaderna för de kommunala kristidsorganens postavgifter. Om kommunerna själva skola erlägga viss del av portokostnaderna, kan någon central likvid av postavgifterna, på sätt i motionen ifrågasatts, självfallet icke genomföras. Även om statsmakterna skulle finna, att kristidsorganens postavgifter i sin helhet böra ersättas av statsmedel, synes emellertid en sådan central likvidering av postavgifterna vara förbunden med så betydande olägenheter i bokförings- och kontrollhänseende, att densamma icke lämpligen bör komma i fråga.

För närvarande begagna sig de kommunala organen mycket sällan av postbok. Förändret av sådan bok är också en förhållandevis kostsam anordning. För bestyret härmed utgår dels en fast bokföringsavgift med 5 kronor i kvar-

talet och därutöver en avgift i procent av det debiterade beloppet, beroende av dettas storlek. I ovannämnda proposition nr 195 beräknades totalbeloppet av kristidsnämndernas postavgifter under år 1940 till 608.700 kronor. Om detta belopp fördelas lika på samtliga nämnder, skulle kostnaderna för hållandet av postbok för samtliga kristidsnämnder uppgå till i runt tal 70.000 kronor. Då familjebidragsnämnderna äro väsentligen flera till antalet, bli kostnaderna för deras postböcker betydligt större. Även av kostnadsskäl måste man sålunda ställa sig betänksam till den av motionärerna förordade anordningen.

Vad nu sagts gäller beträffande postavgifter, som debiteras i postbok vid postanstalterna. Vad däremot angår sådana postavgifter, som debiteras vid postgirokontoret, föreligger det icke någon svårighet att verkställa en central debitering. Om det skulle anses skäligt, att avgifterna för exempelvis utbetalningskort från familjebidragsnämndernas postgirokonton debiteras statsverket i stället för nämnderna, möter det sålunda ingen svårighet att göra detta. Avgifterna för postgiroinbetalningar avseende omsättningsskatt kunna även debiteras centralt. Då det här gäller en statsskatt, synas icke heller några principiella betänkligheter kunna resas mot att inbetalningsavgifterna påföras statsverket.

Vad härefter beträffar förslaget om befrielse från erläggandet av postavgifter för försändelser, innehållande ransoneringskuponger, från detaljhandlare till grossister, finner generalpoststyrelsen i likhet med motionärerna det uteslutet att införa avgiftsfri postbefordran i direkt förbindelse dem emellan. Någon kontroll över att en sådan frankeringsfrihet icke utnyttjades för obehörig postbefordran vore det praktiskt taget ogörligt att åvägabrunga. I motionen har i stället anvisats utvägen att låta försändelserna från detaljhandlare till grossister gå över kristidsnämnderna. Detta skulle i de flesta fall innebära, att försändelserna finge postbefordras två gånger i stället för en, innan de nådde grossisten. Befordringskostnaderna skulle sålunda i stort sett fördubblas. Vidare torde kristidsnämndernas inkooplande i förbindelsen detaljhandlare—grossist verka onödigt tyngande på ransoneringsarbetet. Huruvida en sådan omgång med hänsyn till ransoneringsystemets effektivitet är möjlig eller lämplig, är generalpoststyrelsen icke i tillfälle att yttra sig om; att den icke kan anses vara i och för sig rationell eller ur samhällets synpunkt ekonomiskt försvarbar torde ligga i öppen dag. Frågeställningen blir härvidlag icke, huruvida affärsidkaren skall få sina portokostnader täckta eller icke, utan på vad sätt detta skall ske. För sin del anser generalpoststyrelsen det naturligt, att affärsidkaren får tillgodoräkna sig ersättning för sina portoutgifter på samma sätt som för de övriga omkostnader, som uppstå i hans rörelse. Generalpoststyrelsen förmodar, att affärsmännens omkostnader ökas till följd av ransoneringsåtgärderna även i andra hänseende än detta och att hänsyn till samtliga kostnadsökningar tages och måste tagas vid prissättning och beräkning av vinstmarginaler. Någon anledning att betrakta portokostnaderna på annat sätt än övriga omkostnader kan då knappast föreligga, i varje fall icke om man för ändamålet nödgas tillgripa en lösning, mot vilken vägande invändningar kunna göras ur såväl principiell som allmänt ekonomisk synpunkt.

Även i postalt hänseende kunna vägande invändningar göras mot förslaget. I den inrikes postutväxlingen gäller frankeringstvång, d. v. s. alla postavgifter skola erläggas av avsändaren vid försändelsens avlämnande till postbefordran. Blott två undantag häremot finnas för närvarande; det ena gäller vissa försändelser till ett fåtal särskilt angivna tjänstebrevsberättigade myndigheter, och det andra avser s. k. svarsförsändelser, d. v. s. försändelser, som utgöra svar på

förfrågningar, reklam e. d., vilka utsändas av enskilda firmor m. fl. Beträffande dessa senare försändelser gäller, att kuvert eller omslag resp. svars kort skall vara utsänt av den, som skall mottaga svaren, samt åtryckta dennes namn och adress, varjämte särskild beteckning är föreskriven till utmärkande av att försändelsen kan avlämnas till postbefordran ofrankerad och skall lösas av mottagaren. Genom att dessa försändelser äro av enhetlig beskaffenhet och i regel förekomma i stor omfattning till varje mottagare blir behandlingen vid adresspostanstalten jämförelsevis enkel. Beträffande båda försändelsegrupperna är att märka, att utlämningen till adressaterna så gott som undantagslöst sker genom postkontor eller postexpeditioner, d. v. s. postanstalter, som betjänas av personal med postal fackutbildning. Införandet av en ny grupp försändelser, som skulle få mottagas till postbefordran ofrankerade, är ägnat att inge betänkligheter, i all synnerhet som utlämnandet och därmed den egentliga kontrollen i det övervägande antalet fall skulle komma att åvila poststationerna, vars föreståndare av naturliga skäl icke kunna vara så insatta i alla postala föreskrifter som den fackutbildade personalen.

Generalpoststyrelsen har, för den händelse statsmakterna skulle finna syftet med motionen böra nås, övervägt även andra utvägar än de av motionärerna föreslagna. Det gäller emellertid här vidtagande av särskilda anordningar vid såväl inlämnings- som utlämningspostanstalt för ett förhållandevis litet antal försändelser, spridda över samtliga postanstalter. Detta medför att de postala åtgärder, som måste vidtagas, bli tidsödande och därför även kostsamma. Kostnaderna synas generalpoststyrelsen icke stå i proportion till det resultat, som vinnes. Härtill kommer att det inom en verksamhet, som omspanner så många rörelsegrenar som postverket, även är av stor betydelse, att man söker åstadkomma så enhetliga bestämmelser för behandlingen av olika slag av försändelser och utförandet av olika slags göromål som möjligt. I många fall verkar tillkomsten av en särbestämmelse av till synes ringa räckvidd mera betungande för postarbetet än en avsevärd ökning av posttrafiken, som kan avvecklas i vanlig ordning. Under de senare åren har emellertid postarbetet såväl kvantitativt ökat genom att nya arbetsuppgifter tillkommit som försvårats på grund av att förhållandena nödvändiggjort utfärdandet av särskilda bestämmelser av olika slag, till vilka postfunktionärerna ha att taga hänsyn under sitt arbete. Under sådana omständigheter måste ett införande av en ny grupp försändelser — sådana till och från kommunala kristidsmyndigheter — te sig mindre önskvärt ur postverkets synpunkt, särskilt som dessa försändelser skulle behandlas så gott som utslutande vid poststationer.

Såsom av det anförda framgår anser generalpoststyrelsen, att — med de å sid 4—5 angivna undantag — starka skäl av principiell, samhällsekonomisk och postteknisk art kunna anföras mot medgivande av kostnadsfri postbefordran åt kommunernas kristidsinstitutioner ävensom åt enskilda näringsidkare i ransoneringsärenden. Styrelsen kan därför icke tillstyrka vad i motionen ifrågasatts.

Stockholm den 24 februari 1942.

Kungl. generalpoststyrelsen.

GUNNAR LAGER.

H. G. HOLMSTRÖM.

*Bil. E.**Till Riksdagens första kammarens tredje tillfälliga utskott.*

På grund av Kungl. Maj:ts remiss den 30 januari 1942 har statskontoret att till riksdagens första kammarens tredje tillfälliga utskott avgiva yttrande över en inom första kammaren vid innevarande års riksdag väckt motion, nr 15, angående befrielse för kommunala organ och enskilda från gäldandet av postavgifter för vissa försändelser i ransonerings- och familjebidrags- m. fl. ärenden.

Med anledning härav får statskontoret, som beretts tillfälle att taga del av generalpoststyrelsens yttrande i ärendet, uttala, att ämbetsverket helt ansluter sig till var styrelsen däri anført.

Stockholm den 28 februari 1942.

WILHELM BJÖRCK.

C. FR. NISSEN.

Wilhelm Spens.